

Stikstof uitspoeling: Waar, hoe en waarom?

Maurice Evers (Lumbricus)
Jacco Meijerhof (Hofmeijer)
Jan ter Steege (Plann)

28 januari 2028

Introductie

- Wie ben ik?
  - MSc Bodemkunde - bodemvruchtbaarheid, WUR
  - PhD Viltvorming in sportbodems, RU-Nijmegen
  - Eigenaar, onderzoeker, adviseur, Lumbricus BV
- Focus op bodem-plant relaties, bodemvorming, gebruik (reststromen als) meststof / bodemverbeteraar / biostimulant, microbiologie, organische stof.

Introductie

- Jacco Meijerhof
  - Eigenaar bij Hofmeijer Voorst
  - Sinds 1998 actief in grassportvelden
  - Voorvechter van (goed beheerde) hybridevelden.

- Jan ter Steege
- Projectleider/ Adviseur Sport
- PLANN ingenieurs

Inhoud

- Aanleiding
- Onderzoek(en)
- Resultaten en discussie
- Ervaren en begrijpen
- Sturen in de praktijk

Aanleiding

- Waargenomen verschillen in de praktijk tussen natuurgras en hybride sportvelden met betrekking tot water- en nutriëntengebruik.
- Vermoedens voor hogere N-verliezen uit hybride velden maar geen harde meetgegevens uit vergelijk met natuurgras!
- Hoe dan verliezen te beperken?
  - ➔ BSNC onderzoek 2023/2024!
  - ➔ **Conclusie uitspoeling:**
    - Slechts $0,5 \text{ kg N ha}^{-1} \approx 1/100$ van bemesting
    - Geen verschil natuurgras vs hybride!

Experimenten BSNC - opzet

Meetbare verschillen

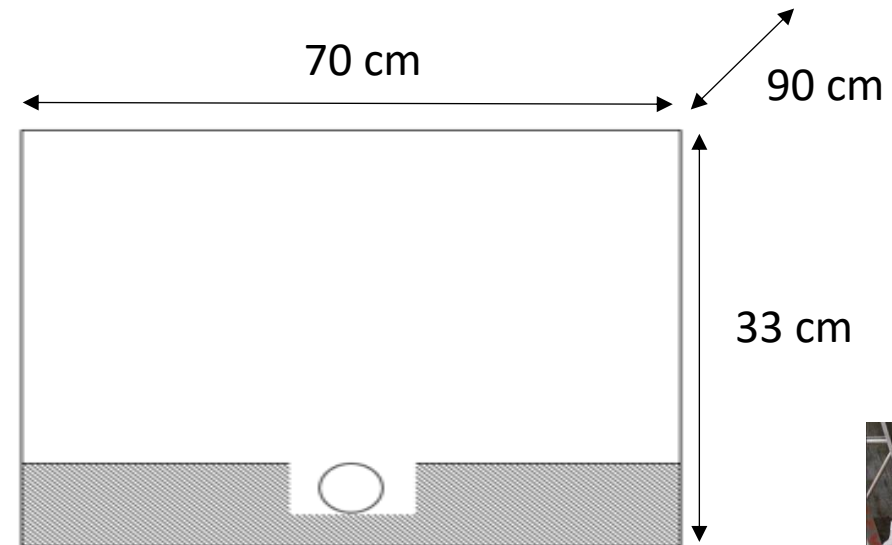

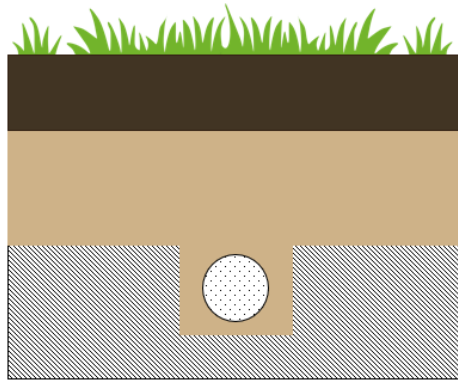
Foto Joep Laan (UniFarm)

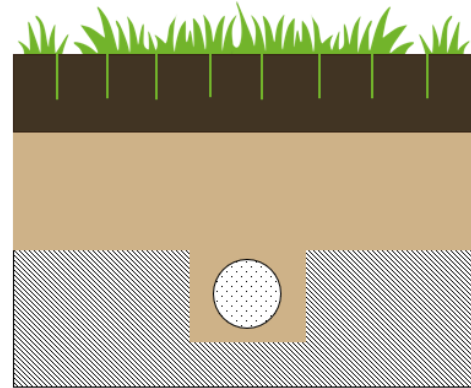
Experimenten: grastype

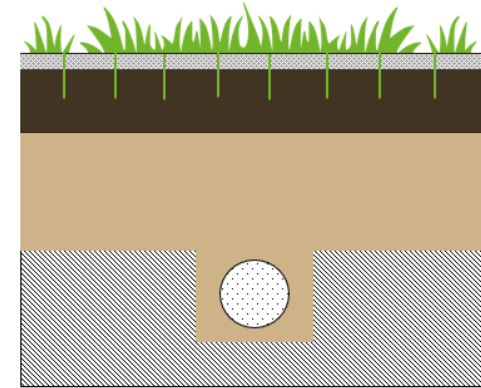
1) Natuurgras

2) Ingehaaide kunstvezel

3) Hybride mat

Experimenten: textuur

---

1) M50 **210 μ** (80/20 zand-turf)

2) M50 **300 μ** (80/20 zand-turf)

Organischestofgehalte ca. 1-2 %

Experimenten: Bemesting

Greenmaster Pro Lite

14% totaal N

- 5,1% ammonium
- 8,9% ureum

5% P₂O₅

10% K₂O

2% MgO

64 kg N ha⁻¹

Vital-Green

14% totaal N

- 3% ammonium
- 6% ureum
- 5% organisch

5% P₂O₅

8% K₂O

3% MgO

0,05% Fe

39% organische stof (dierlijk + plantaardig)

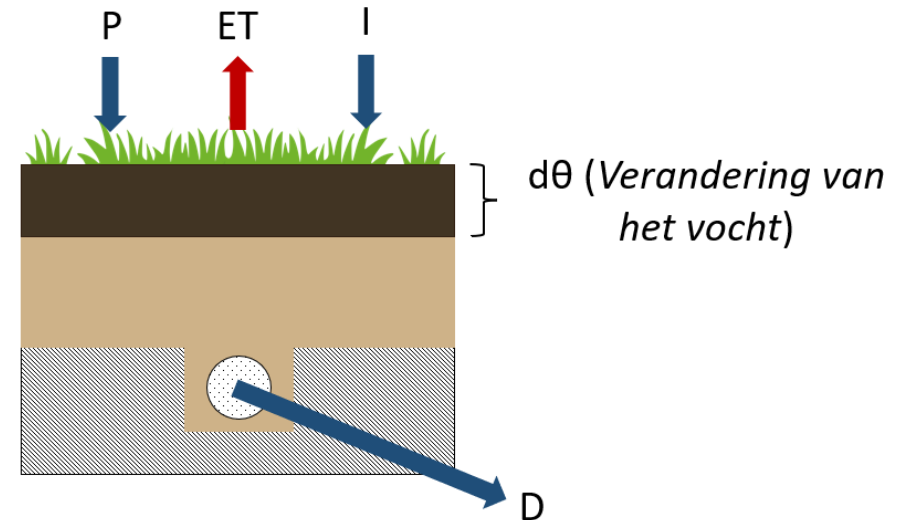
1) Minerale meststof
(ICL Greenmaster pro lite 14-5-10)

2) Organominerale meststof
(DCM Vital green 14-4-8)

Experimenten: onderhoud

1) Irrigatieschema (I)

- Onder overkapping ($P=0$)!
- 3 keer per week irrigatie
- Hoeveelheid afhankelijk van verdamping (ET)
- Altijd (veel) meer dan verzadiging (uitspoeling (D))

1) Wekelijks knippen (25 mm) en opvangen bovengrondse biomassa

Experimenten: metingen

Wekelijkse metingen gedurende 6 weken:

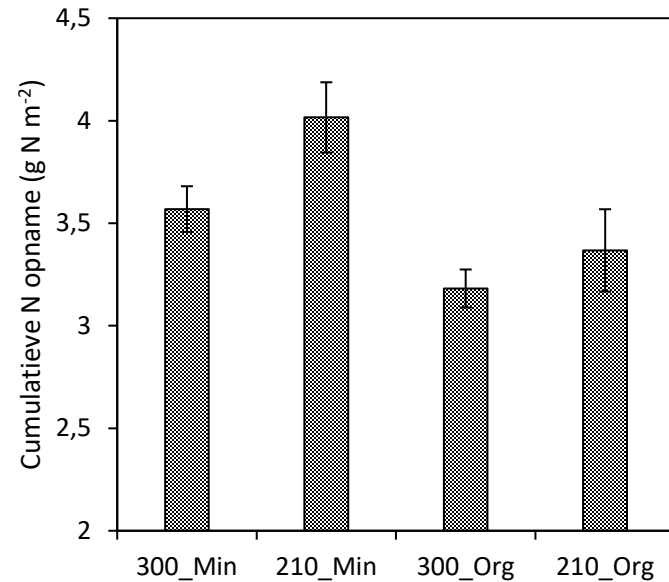
- 1) Volume uitgespoeld water
- 2) Labanalyse van N in uitgespoeld water (persulfaat destructie)
- 3) Biomassa maaisel
- 4) Concentraties N en C in maaisel
- 5) Vochtgehalte en EC (3-4 keer per week)

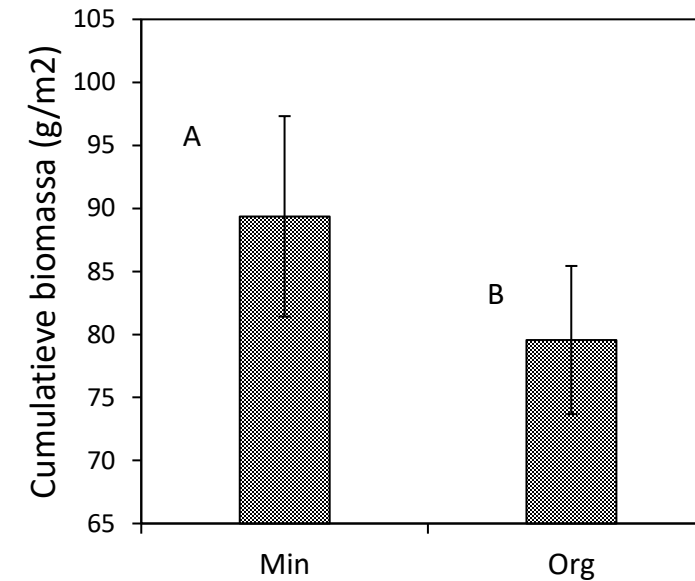

Plantgroei: Biomassa (maaisel)

Effect bemesting x textuur: mineraal > organisch

Effect bemesting: mineraal > organisch

- Interactie tussen textuur en bemestingstype
  - 210_min > 300_min > 210_org > 300_org
- Verklaring: Mineralisatie, **N-efficiëntie** in combinatie met waterdoorlaatbaarheid.

Verskil organisch en mineraal

- 6 maanden en 6 weken
- Mineralisatie

Hydrologie: Uitspoeling

- **Gemiddelde totale uitspoeling van 0.5 kg N ha⁻¹ = zeer laag**
- **Geen verschil tussen textuur of bemesting**
- **Geen verschil tussen natuurgras en hybride**

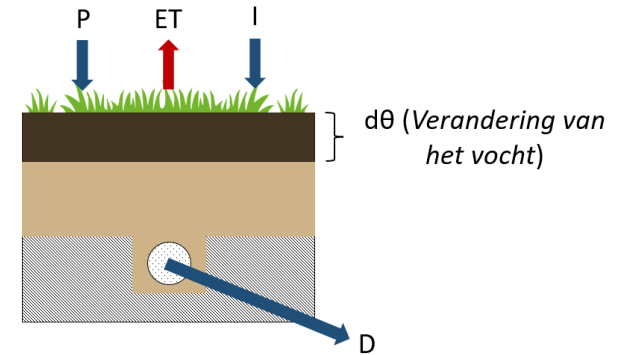
➔ Waar is alle stikstof?!

Waterbalans

- Rest/bodemvoorraad van 8 mm (bodem, wortels, mo's)
- Implicaties voor optimale irrigatie
→ verminderen uitspoeling.

maaisel

Balansterm	Cumulatieve hoeveelheid (mm)
Irrigatie	+173
Plantopname	-100
Evaporatie	-33
Drainage	-48
Rest/bodemvoorraad	-8

Nutriëntenbalans

Alle input min output geeft een rest/bodemvoorraad van ca. 2.78 g N m^{-2} (25 mm stoppel/blad, bodem os, wortels, mo's) !

Gemeten!

Balansterm	Cumulatieve hoeveelheid (g N m ⁻²)	Cumulatieve hoeveelheid (g N m ⁻²)	Cumulatieve hoeveelheid (g N m ⁻²)	Cumulatieve hoeveelheid (g N m ⁻²)
	300_min	210_min	300_org	210_org
Bemesting	+6.4	+6.4	+6.4	+6.4
Plantopname	-3.6	-4.0	-3.3	-3.4
Uitspoeling	-0.05	-0.05	-0.05	-0.05
Rest/bodemvoorraad	2.75	2.35	3.05	2.95

Nutriëntenbalans

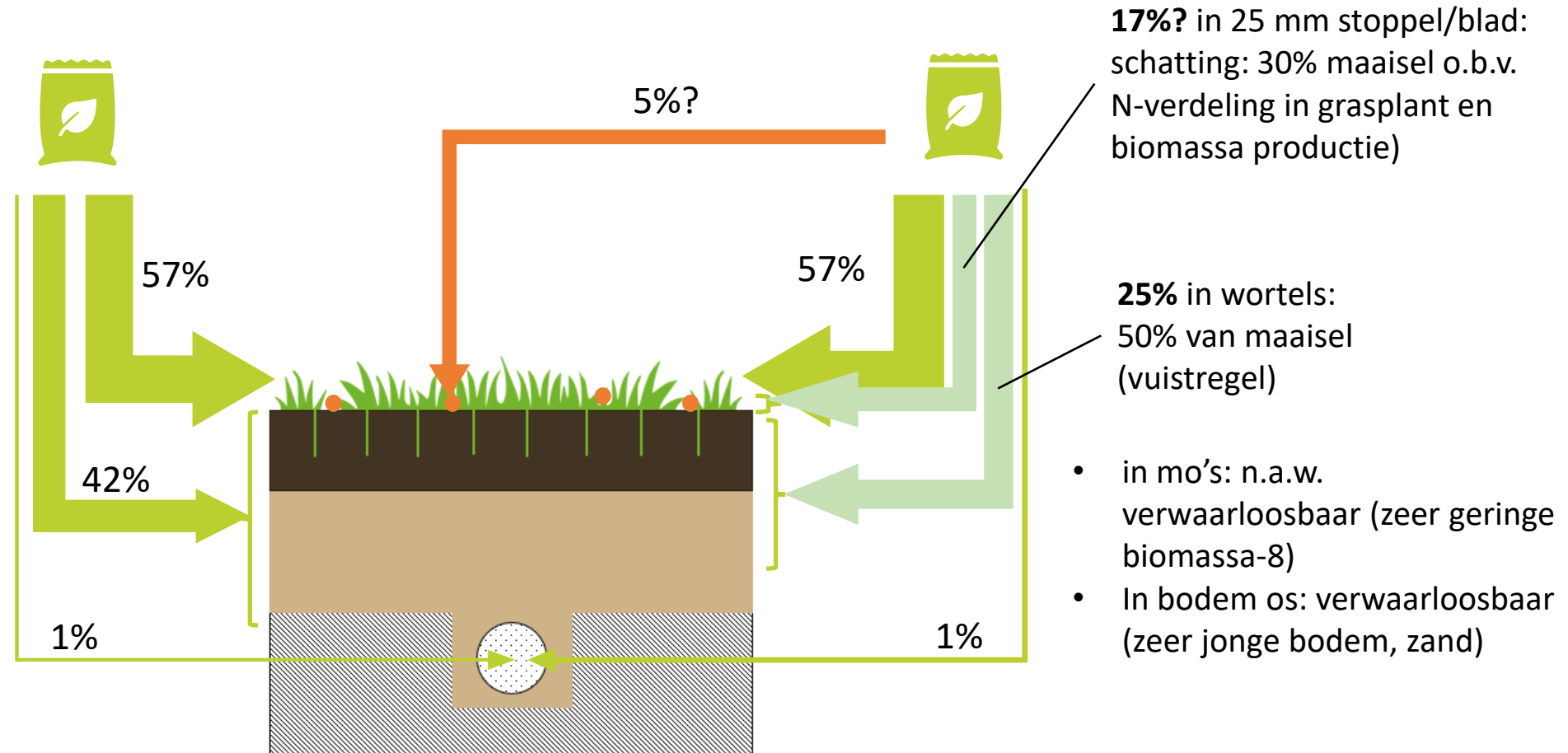

Rest N ook in onopgeloste meststof!

- Klopt de kwaliteit? (“slow release”?)
- Korte periode onderzoek

Nutriëntenbalans

Vervolgonderzoek: fractionering N in bodem-plant systeem

Nutriëntenbalans

Wat gebeurt er met de rest N?

SC Heerenveen

- Hoge N input via bemesting
- Veel irrigatie/neerslag
- Geen N-verlies gemeten naar diepte

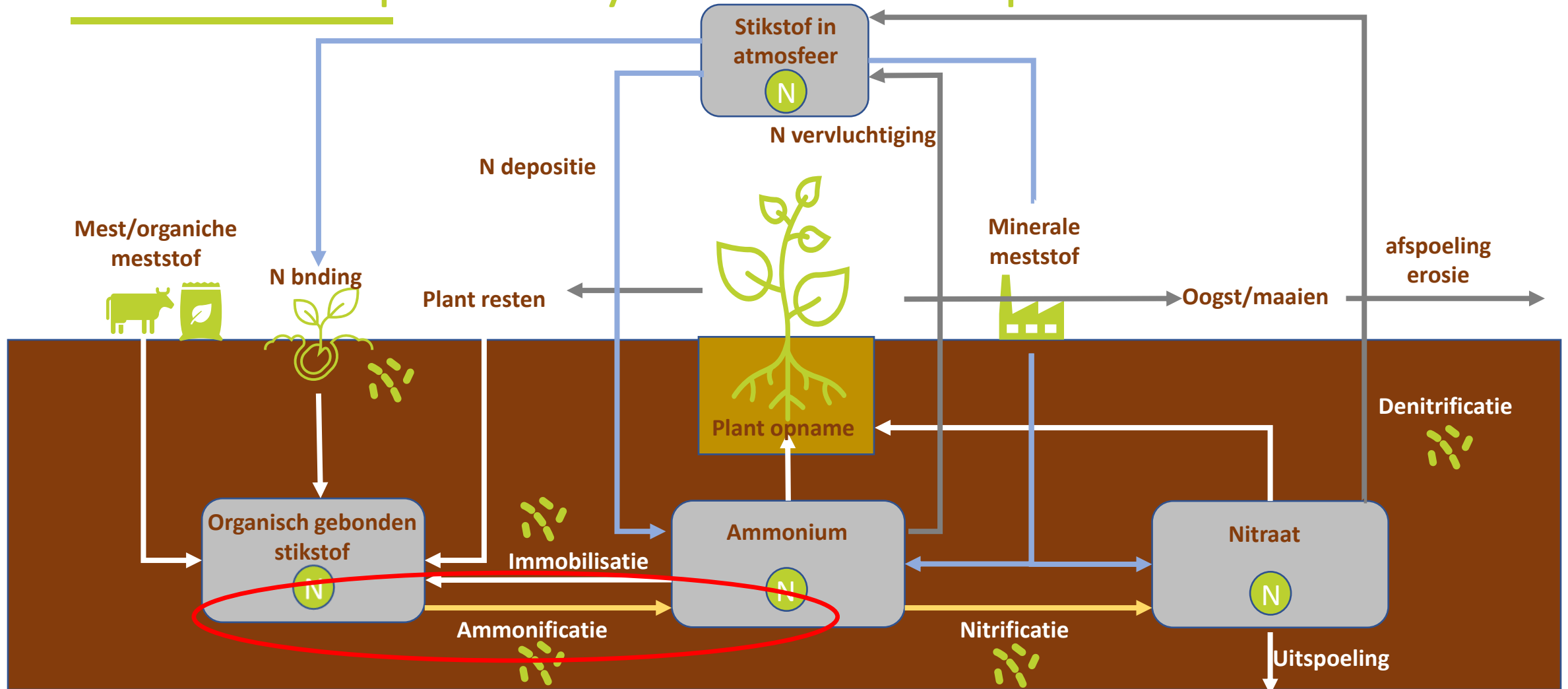
Renovatie:

- Grond/zode afgevoerd
- Grond ingezet in plantsoenen
- Vegetatie bleef maar groeien!
➔ N in grasveldbodem opgeslagen (Vooraf in biomassa) en komt vrij!!

Bron: Gertjan Hilarius (Fieldmanager SC Heerenveen)

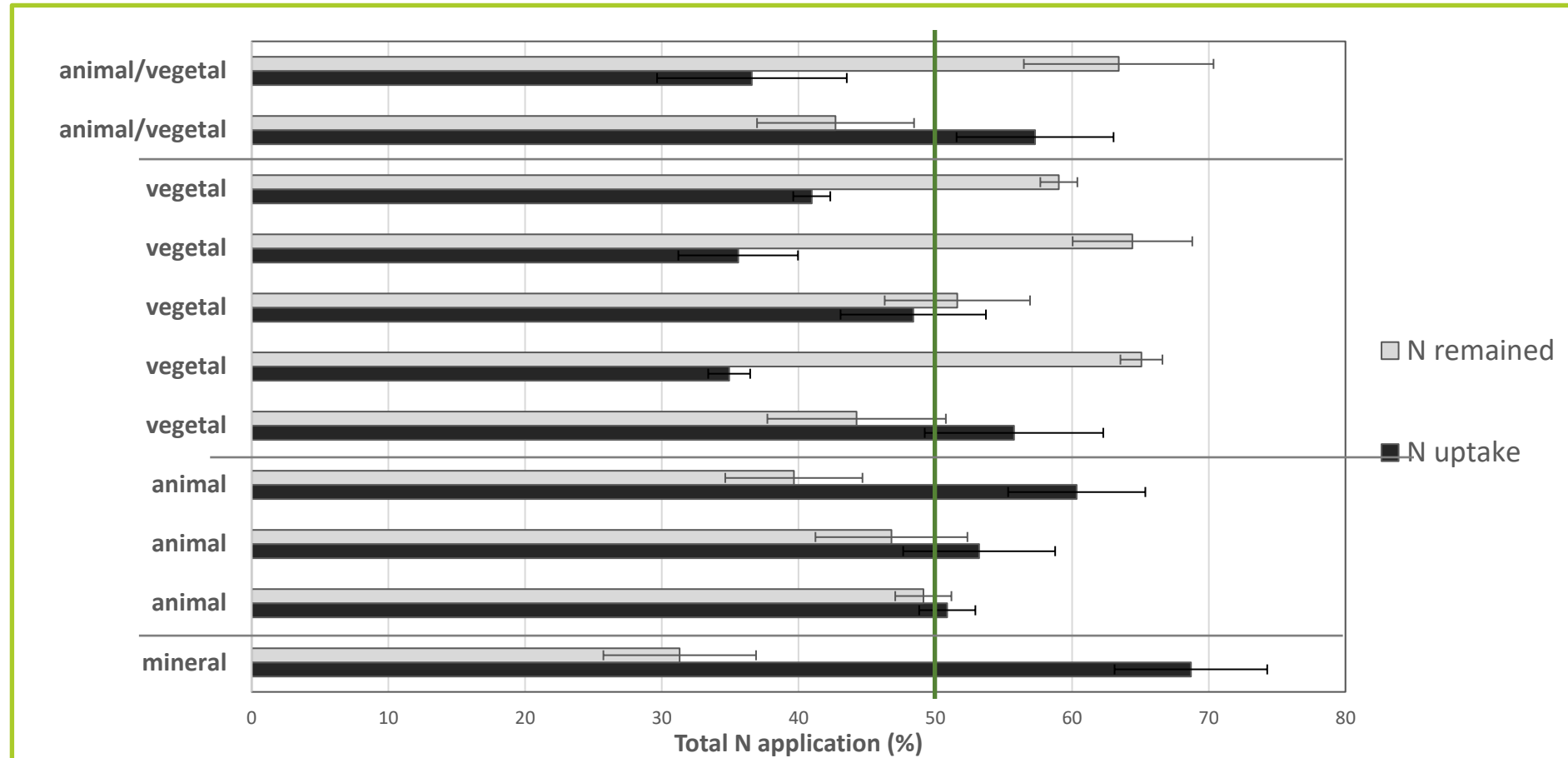
Bodem - plant systeem: N opname

Mineralisatie!

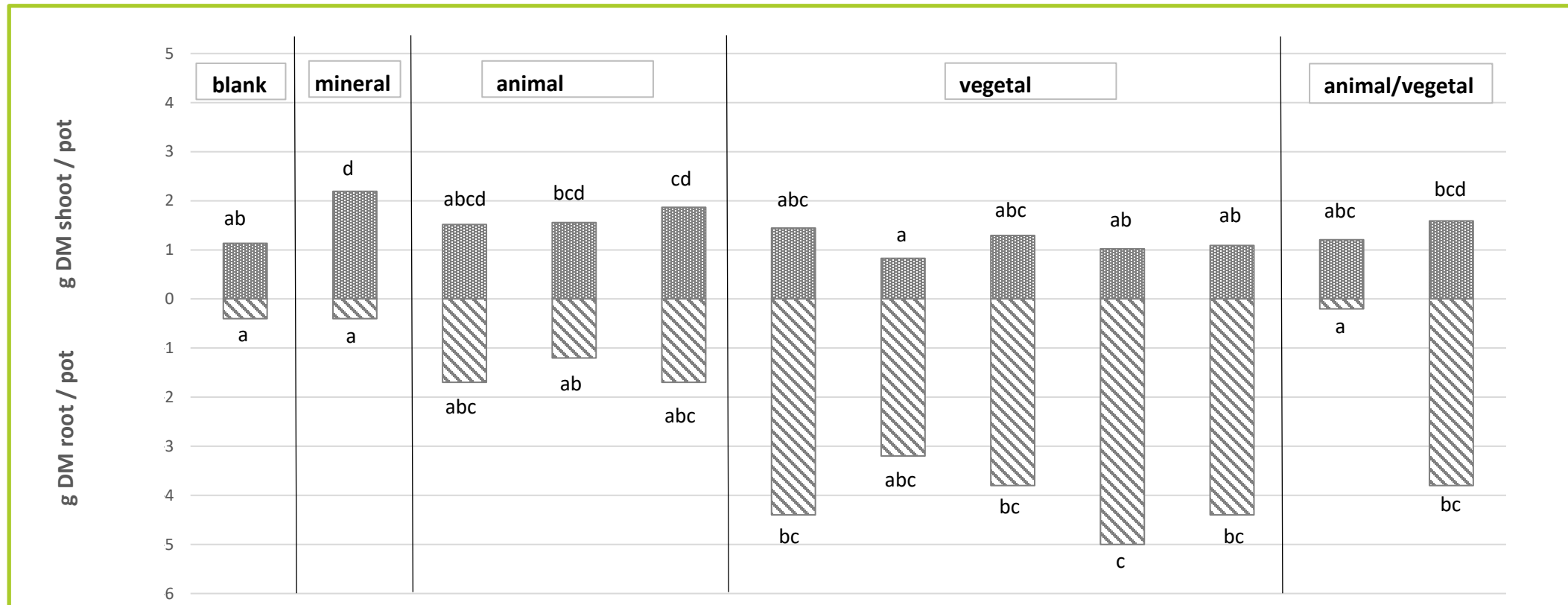

N-Efficiency

research Eurofema 2022

N-effecten met organische materialen

research Eurofema 2022

Verschillen Onderzoek - Praktijk

---

1. Dichtheid van de zode (gebruiksintensiteit!)
2. Hardheid/verdichting (wortelvorming!)
3. Irrigatie ((sub)optimaal)
4. Leeftijd van het veld (stapeleffect N)
5. Bodem (klei, leem, löss, zand, veen)
6. Meststofype (korrel-vloeibaar, samenstelling)
7. Klimaat (temperatuur, neerslag, wind)

Vele combinaties mogelijk die kunnen leiden tot andere cijfers vraagt om vervolgonderzoek met gemaakte modellen en meer praktijkinput!
(Scenario studie)

Vervolgonderzoek

Onderzoek op Europese schaal met industrie en overheden:

- 1) Onderzoek naar nieuwe methode om oplosbaarheid meststoffen te meten en te kwantificeren
- 2) Onderzoek naar het lot van de stikstof in de bodem:
  - Binding aan de bodem – micro-organismen
  - Binding aan plantenwortels en opbouw in biomassa (fractionering)
  - Afbraak en opbouw organische stof over tijd (mineralisatie)

Optimalisatie

N-uitspoeling voorkomen/beperken via optimalisatie van:

- 1) Aanleg
- 2) Veldgebruik
- 3) Zode/grasontwikkeling
- 4) Watergebruik
- 5) Meststoffengebruik

→ Een optimale zode-/grasontwikkeling met gebruik van N-bodemvoorraad voorkomt N-verliezen

→ Ieder veld is maatwerk!!

Aanleg

Aandachtspunten:

- 1) Textuur: Keuze van zandgrofheid → grover = hoger risico (met of zonder opvang water uit drains/veld?)
- 2) Organische stof → hoger is meer buffer (pas op met waterdoorlaatbaarheid) (keuze organische stof (stabiel heeft voorkeur!))
- 3) Weersomstandigheden bij aanleg → alleen bij droog weer!
- 4) Overweeg N-startbemesting niet voorafgaand aan inzaai maar na kieming te geven → geen plant = geen behoefte voeding!

Veldgebruik

Aandachtspunten:

- 1) Past het type veld bij de intensiteit? Natuurgras vs hybride vs kunstgras
- 2) Evenredige verdeling belasting over het veld!
- 3) Weersomstandigheden bij gebruik. Geen gebruik bij extremen!

Zode-/grasontwikkeling

Aandachtspunten:

- 1) Zorg voor voldoende indringingsdiepte (10 cm < 2-2,5 MPa)! Opheffen compactie!
- 2) Zorg voor voldoende zodedichtheid. → voldoende regelmatig doorzaaien! (tevens lagere onkruiddruk!)
- 3) Kies de juiste grassen → bij voorkeur hoog %E. raai: hoogste betredingstolerantie, geringste viltopbouw
- 4) Zorg voor goede vochtvoorziening (irrigatie) → zie volgende dia
- 5) Zorg voor goede nutriëntenvoorziening met juiste timing (bemesting) → zie volgende dia

Watergebruik

Aandachtspunten:

- 1) Optimaliseer watergebruik via gebruik waterbalans → inspelen op het weer en plantbehoefte (voorkom stress inde plant!)
- 2) Gebruik een vochtmeter! (15-23% vocht is optimaal) i.c.m. weerbericht
- 3) Timing watergeven → bij voorkeur in de vroege ochtend
- 4) Hoeveelheid → aanvullen tot veldcapaciteit ($pF = 2$), weet wat je vochtkarakteristiek van het veld is! → grondanalyse!

Nutriëntengebruik

Aandachtspunten:

- 1) Optimaliseer nutriëntengebruik via gebruik nutriëntenbalans → inspelen op het weer en plantbehoefte (voorkom stress inde plant!)
- 2) Focus niet alleen op N → Denk aan de ton met de duigen!
- 3) Hou rekening met de bodemvoorraad → N-leverend vermogen → grondonderzoek (diepte bemonstering! Check in het veld! 0-5 of 0-10 cm)
- 4) Let op bij 3)! Activeer bodemleven via juiste lucht/vocht huishouding → beregening en beluchten (gebruik “ouderwetse” prikrol! 1-2x/maand in het groeiseizoen = tevens viltbeheersing!).
- 5) Keuze meststoffen: Stem hoeveelheid en frequentie af op type meststof! → onderzoek gewenst naar oplosbaarheid! Let op met maaien na strooien meststof!

Vragen?

Dank voor je
deelname en bijdrage!